

ASOCIJACIJA PROSTORNIH PLANERA SRBIJE
UNIVERZITET U BEOGRADU - GEOGRAFSKI FAKULTET

PLANSKA I
NORMATIVNA
ZAŠTITA
PROSTORA I
ŽIVOTNE
SREDINE

UREDNICI
LJUBICA DUŠKOV
DUŠAN RISTIĆ

Zbornik radova
mladih istraživača

**ASOCIJACIJA PROSTORNIH PLANERA SRBIJE
UNIVERZITET U BEOGRADU - GEOGRAFSKI FAKULTET**

uz podršku

Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja
Ministarstva zaštite životne sredine
Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture
Grada Subotica
Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture

organizuju

deseti naučno-stručni skup
sa međunarodnim učešćem

**PLANSKA I NORMATIVNA
ZAŠTITA PROSTORA
I ŽIVOTNE SREDINE**

Zbornik radova mladih istraživača

Urednici:
Ljubica Duškov
Dušan Ristić

Beograd, maj 2019.

**ASOCIJACIJA PROSTORNIH PLANERA SRBIJE
UNIVERZITET U BEOGRADU - GEOGRAFSKI FAKULTET**

Izdavač:

Asocijacija prostornih planera Srbije
Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet

Za izdavača:

Miroslav Marić
Dr Dejan Filipović

Urednici:

Ljubica Duškov
Dušan Ristić

Priprema i dizajn korica:

Mr Aleksandra Gojšina-Vukelić
Milan Radović

Grafička priprema i štampa:

"Grafika Galeb" - Niš

Tiraž:

200 primeraka

Beograd, maj 2019.

Publikovanje zbornika radova finansijski pomoglo:

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije

Napomena: Referati su štampani u obliku autorskih originala. Stavovi izneti u objavljenim radovima ne izražavaju stavove Urednika Zbornika i Organizatora skupa. Autori preuzimaju pravnu i moralnu odgovornost za ideje iznete u svojim radovima. Izdavač neće snositi nikakvu odgovornost u slučaju ispostavljanja bilo kakvih zahteva za naknadu štete.

PROGRAMSKI ODBORI SKUPA

KOORDINATORI:

Miroslav Marić, predsednik APPS, Institut za puteve, Beograd
Dr Dejan Filipović, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet
Dr Velimir Šećerov, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet

POČASNI ODBOR:

Mr Mladen Šarčević, ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja
Dr Goran Trivan, ministar zaštite životne sredine
Dr Zorana Mihajlović, ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture
Mr Bogdan Laban, gradonačelnik grada Subotice
Mirjana Andrić, direktor Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture
Dr Dejan Filipović, dekan Univerzitet u Beogradu - Geografskog fakulteta
Predrag Radivojević, direktor JP za upravljanje putevima, urbanističko planiranje i stanovanje Subotica

NAUČNI ODBOR:

Dr Bogdan Lukić, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet - predsednik
Dr Miroljub Milinčić, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet
Dr Dejan P. Đorđević, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet
Dr Boško Josimović, Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije
Dr Slavoljub Dragičević, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet
Dr Aleksandar Đorđević, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet
Dr Uroš Radosavljević, Univerzitet u Beogradu - Arhitektonski fakultet
Dr Danijela Milovanović Rodić, Univerzitet u Beogradu - Arhitektonski fakultet
Dr Matej Jaššo, Slovački tehnološki univerzitet
Dr Marko Krevs, Univerzitet u Ljubljani - Filozofski fakultet
Dr Aleksandar Jeftić, Udruženje urbanista Srbije
Dr Denis Ambruš
Dr Aleksandar Rudnik Milanović, Univerzitet "UNION - Nikola Tesla"

ORGANIZACIONI ODBOR:

Milan Radović, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet - predsednik
Branko Protić, Univerzitet Beogradu - Geografski fakultet
Aleksa Ciganović, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture
Nemanja Jevtić, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo zaštite životne sredine
Marina Stanić
Jelena Tolić

ZNAČAJ POVEZIVANJA KULTURNIH I PRIRODNIH DOBARA NA PODRUČJU GRADA NOVOG PAZARA	9
Milica Pavlović, Ajša Gicić	
PROBLEMI ZAŠTITE STEPSKIH BILJNIH VRSTA NA TERITORIJI DELIBLATSKE PEŠČARE.	17
Marko Sedlak	
UTICAJ DEMOGRAFSKOG RAZVITKA STANOVNIŠTVA NA RAZVOJ PREDELA IZUZETNIH ODLIKA AVALA	25
Msc Damjan Bakić, Msc Nevena Radić	
PROBLEMATIKA IZGRADNJE MALIH HIDROELEKTRANA U ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA U SRBIJI.	33
Jovana Jevtović, Milica Bojanović	
MALE HIDROELEKTRANE I NJIHOV UTICAJ NA ŽIVOTNU SREDINU	43
msr Dunja Vuković	
BORSKA REKA - STANJE ŽIVOTNE SREDINE I PRISTUP PROBLEMATICI U PROSTORNIM PLANOVIMA OPŠTINE BOR I GRADA ZAJEČARA	51
Vladimir Popović	
UPOREDNA ANALIZA ŽIVOTNE SREDINE GRADA ČAČAK I GRADA MOSTAR	59
Irena Blagajac, Tijana Ležaić	
TERMOMINERALNI IZVORI I POTENCIJAL GEOTERMALNE ENERGIJE TERITORIJALNE CELINE "SEVER AP KOSOVO I METOHIJA"	67
Dragan Petrović, Dalibor Stojanović	
VIŠEKRITERIJUMSKA ANALIZA ZA LOCIRANJE REGIONALNE DEPONIJE NA TERITORIJI GRADA LOZNICE	75
Marija Stanisavljević, Danijela Terzić, Nevena Čvorović, Jovana Savić, Bogdan Petrović	
PLANSKI OKVIR ODRŽIVOG RAZVOJA TURIZMA NA PROSTORU ĐERDAPA	81
Vladimir Malinić	
NOVI INDUSTRIJSKI POLOVI RASTA: STUDIJA SLUČAJA- GRAD SMEDEREVO	89
Vojislav Deđanski, Miljan Ilić	
GĖOPROSTORNI FAKTORI INTENZITETA EROZIJE NA PODRUČJU SLIVA REKE PČINJE U SRBIJI	97
Ana Lukić	
ZNAČAJ STANDARDIZACIJE GEOGRAFSKIH INFORMACIJA U ISTRAŽIVANJIMA MEDICINSKE GEOGRAFIJE	107
M. Sc Emina Kričković, M. Sc Zoran Kričković	

UTICAJ DEMOGRAFSKOG RAZVITKA STANOVNIŠTVA NA RAZVOJ PREDELA IZUZETNIH ODLIKA AVALA

Msc Damjan Bakić¹, Msc Nevena Radić²

Apstrakt: U radu je ukazano na moguće okvire uticaja demografskog razvitka stanovništva na razvoj Predela izuzetnih odlika Avala. Prvi pomen o zaštiti Avale datira još od sredine 19. veka, što ukazuje na veliki značaj ovog prirodnog dobra. Proces urbanizacije i masovnog doseljavanja stanovništva u naselja ovog područja svakako ima uticaj na stvaranje konflikta u očuvanju prirodnog biodiverziteta i njegovog razvoja. U radu će biti praćene i demografske strukture kako bi se preciznije analizirao uticaj demografskih činilaca na ovaj predeo. U okviru toga, uticaj njihovih karakteristika potrebno je sagledati u svetlu jačanja potencijala turističkog i drugog oblika razvoja ovog područja. U osnovi ovog rada korišćeni su demografsko - statistički metod, kao i metode analize i sinteze. Na osnovu svih sagledanih relevantnih demografskih činioaca, koji moraju biti integrisani u dalji plan razvoja ovog predela izuzetnih odlika, konstatovano je da se problematika stanovništva ističe kao jedan od najznačajnijih ograničavajućih faktora.

Gljučne reči: Avala, demografski razvitak, strukture stanovništva, plan razvoja

THE SIGNIFICANCE ON THE POPULATIONS DEMOGRAPHIC DEVELOPMENT ON THE ADVANCEMENT OF A LANDSCAPE OF EXCEPTIONAL QUALITIES AVALA

Abstract: The paper identifies the possible frameworks on the influence of the populations demographic development on the advancement of the landscape of exceptional qualities Avala. The first mention of the protection of Avala dates from the middle of the 19th century, which points to the great importance of this natural heritage. The process of urbanization and mass immigration to the settlements of this area certainly has an impact on the conflict in the conservation of natural biodiversity and its development. In this paper demographic structures will be analyzed more precisely in order to predict the impact of demographic factors on this landscape. Within that, the impact of their characteristics needs to be considered in the light of strengthening the potential of tourism and other forms of development of this area. This paper uses a demographical - statistical method as well as methods of analysis and synthesis. Based on all the relevant demographic factors, which must be integrated into the further development plan of this area of exceptional quality, it has been noted that population issues are one of the most significant limiting factors.

Keywords: Avala, demographic development, demographic structures, plan of development

¹ doktorand, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet, Studentski trg 3/III, 11000 Beograd, e-mail: damjanbakic93@gmail.com

² doktorand, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet, Studentski trg 3/III, 11000 Beograd, e-mail: nevence93@gmail.com

Uticaj demografskog razvitka stanovništva na razvoj predela izuzetnih odlika Avala

UVOD

O značaju Avale kao predela izuzetnih odlika govori to da je sredinom 19. veka knez Miloš doneo odluku da se ona zagradi i zaštiti, da bi 1946. godine dobila status dobra od opšteg značaja. Danas predeo izuzetnih odlika Avala, svojim specifičnim položajem zbog neposredne blizine grada Beograda, predstavlja svojevrsnu ekološku oazu i segment istorijskog kulturnog identiteta. PIO Avala³ pripada Dunavsko – Šumadijskoj zoni grada Beograda (Prostorni plan područja posebne namene predela izuzetnih odlika „Avala“ i „Kosmaj“, 2010)., a prema istom Prostornom planu ona ima status zaštićenog područja. Dugotrajan i raznolik pristup zaštiti PIO Avale pokazuje sav njegov značaj za stanovništvo Beograda. O naseljavanju ovih prostora svedoče i najraniji značajni tragovima naseljenosti još iz perioda bronzanog doba poput rudnika žive i gvožđa, starih groblja, tragova rimske naseljenosti ili ostataka starih kuća i keramičkog posuđa (Stamenković, 2001). Dok se naselja Zuce, Pinosava i Ripanj prvi put pominju u XVI veku, naselje Beli Potok se pominje tek početkom XVIII veka tokom austrijske okupacije ovih prostora. Danas usled intenzivnih procesa urbanizacije i širenja urbanog pojasa metropolitanske regije Beograda, Avala dobija sve veći značaj rekreativnog i turističkog centra. Ipak, turistički razvoj PIO Avale potrebno je posmatrati iz ugla njenih demografskih potencijala. Takođe, demografsku sliku potrebno je pratiti i iz ugla zaštite i očuvanja aktuelnog biodiverziteta na ovom prostoru što sledstveno predstavlja jedan od osnovnih turističkih potencijala.

METODOLOGIJA

Cilj rada predstavlja sagledavanje uticaja populacione komponente na mogućnosti turističke valorizacije prostora i postojanje rizika za očuvanje ekološkog biodiverziteta ove teritorije i inkorporiranje dobijenih rezultata u budući Prostorni plan područja posebne namene predela izuzetnih odlika „Avala“. U radu su korišćeni demografsko - statistički metod u cilju sagledavanja kvalitativnih i kvantitativnih demografskih procesa, pored uobičajeno korišćenih metoda analize i sinteze. Kao značajan metodološki aparat za vizuelizaciju demografskih promena korišćen je i kartografski metod. U radu su korišćeni podaci popisne statistike o apsolutnoj brojnosti stanovništva i starosno – polnoj distribuciji za period 1971 – 2011. godine. Vremenski okvir rada predstavlja period 20. i početak 21. veka, dok teritorijalni okvir rada čine naselja opštine Voždovac i to naselja Beli Potok, Pinosava, Zuce i Ripanj u svojim administrativnim granicama. Naselja Beli Potok i Pinosava, na čijim katastarskim opštinama se nalazi Predeo izuzetnih odlika Avala, samo svojim rubnim delovima ulaze u istraživan prostor što predstavlja jednu od metodoloških prepreka u istraživanju. Međutim, ovo samo delimično utiče na preciznost istraživanja s obzirom na to da je cilj rada analiza uticaja stanovništva koje naseljava okolinu Avale, kao osnovnim faktorom turističkih potencijala i ograničenja održivog razvoja prirodne sredine.

UTICAJ DEMOGRAFSKIH POTENCIJALA I OGRANIČENJA NA TURISTIČKI RAZVOJ I OČUVANJE BIODIVERZITETA PIO AVALA

Demografski razvitak je kompleksan uzročno-posledičan proces prirodnog i prostornog kretanja, i demografskih struktura. Obe komponente kretanja stanovništva, kao i same demografske strukture uslovljene se delovanjem socio-ekonomskih, ekoloških i kulturnih činilaca (Breznik, 1972). Ovo nas upućuje na zaključak da je ukupni razvoj stanovništva

³ U daljem tekstu Predeo izuzetnih odlika Avala biće skraćeno navođen kao PIO Avala

na jednom prostoru direktno, principom povratne sprege, povezan sa razvojem prirodnih činilaca na datom prostoru. Stanovništvo u okviru svog demografskog razvitka može koristiti prirodne odlike kao osnov kontinuiranog ili pak revitalizovanog razvoja, ali da bi taj razvoj bio prostorno i vremenski održiv potrebno ga je uskladiti sa mogućnostima koje data predeona celina dopušta.

Kao što je prethodno bilo reči prostor planine Avale je još od sredine 19. veka prepoznat je kao predeo izrazitog prirodnog i kulturnog značaja za stanovništvo glavnog grada, pa i čitave države. Kroz istoriju ovaj prostor je u više navrata bio uključen u različite vidove zakonske zaštite, što najbolje ukazuje na njegov društveni značaj, naročito za stanovništvo Beograda kao najbliže planine- predela očuvane prirode i staništa brojnih biljnih i životinjskih vrsta; i jedne od turističkih atrakcija sa značajnim potencijalima dalje valorizacije. Ovaj rad upravo se bavi ukazivanjem na značaj veze i odnosa između ovih celina stanovništva-prirode-turizma, primarno kroz predstavljanje demografskih trendova stanovništva ovog prostora značajnih za ostale dve celine, ali i nastojanja postizanja ravnoteže i održivog razvoja stanovništva i prirode Avale kroz adekvatnu turističku valorizaciju.

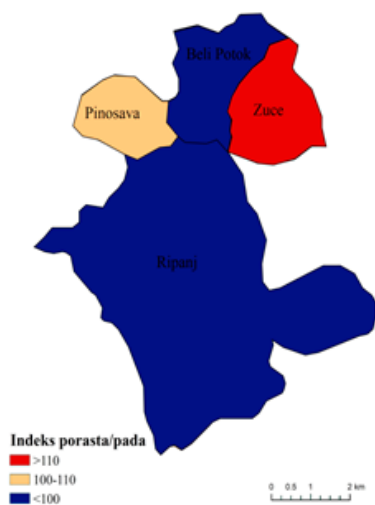
Tabela 1: Kretanje brojnosti stanovništva naselja PIO Avala, 1971.-2011. godina

Naselje	Godina			Indeks porasta/pada	Indeks porasta/pada
	1971	1991	2011		
<i>Beli Potok</i>	3242	3069	3621	94.7	118
<i>Zuce</i>	1526	1994	2001	130.7	100.4
<i>Pinosava</i>	2689	2700	3151	100.5	116.7
<i>Ripanj</i>	10673	10571	11088	99.1	104.9
<i>Sva naselja</i>	18130	18334	19861	101.1	108.3

Izvor: Republički zavod za statistiku, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji, knjiga 20: Usporedni pregled broja stanovnika 1953.-2011. godine

Osnovu demografske analize nekog prostora svakako čini praćenje promene brojnosti njegovog stanovništva. Republika Srbija tokom druge polovine XX veka doživela je velike promene u trendovima kretanja svog stanovništva, odnosno snižavanja stope rasta stanovništva i pojave prvih znakova procesa depopulacije u čitavim regijama države. Ujedno, došlo je do intezivne urbanizacije odnosno prerazmeštaja stanovništva iz sela u gradove i suburbana naselja većih gradova što je predstavljalo jedan od pokretača procesa depopulacije sa jedne, odnosno intezivnog populacionog rasta sa druge strane (Đurđev, 2006). Teritorija PIO Avala prostire se na četiri katastarske opštine, čija naselja uglavnom svom rubnim delovima ulaze u teritoriju samog proučavanog prostora. Sva četiri naselja nalaze se na teritoriji opštine Voždovac, i ulaze u kategoriju prigradskih-suburbanih naselja Beograda koja beleže kontinuirani prerazmeštaj stanovništva posebno intenziviran krajem prošlog i početkom ovog veka. U skladu sa tim, broj stanovnika tokom perioda 1971. - 1991. godine na nivou svih naselja porastao je tek za 1,1%, što je značajno niže od proseka za celu zemlju koji je iznosio 8,6%. Ipak, ako se u obzir uzme da je većina proučavanih naselja spadala u grupu ostalih-seoskih naselja, koja su u datom vremenskom opsegu doživela populacioni pad viši od 10%, dolazi se do zaključka da je već tokom ovog perioda 1971. - 1991. godine imigracija uzrokovana blizinom centralnih beogradskih naselja imala značajan uticaj na trendove populacione veličine ovih naselja. Ipak i u okviru samih proučavanih naselja možemo primetiti divergentne trendovi izrazitog populacionog rasta, populacione stagnacije i umerenog populacionog pada u okviru naselja PIO Avale.

Uticaj demografskog razvitka stanovništva na razvoj predela izuzetnih odlika Avala

Slika 1: Promena brojnosti stanovništva PIO Avala stanovništva PIO Avala 1991 - 2011. godine

Slika 2: Promena brojnosti stanovništva PIO Avala 1971 - 1991. godine

Izvor: Republički zavod za statistiku, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji, knjiga 20: Uporedni pregled broja stanovnika 1953.-2011. godine

Tokom perioda 1991. – 2011. godine došlo je do brojnih značajnih društveno-ekonomskih promena u čitavoj državi. Date promene, kroz intenzivne migracije u i izvan zemlje, promene vrednosti prirodnog kretanja i sledstveno pokazatelja samih struktura stanovništva, imali su direktan uticaj i na kretanje brojnosti stanovništva Srbije koje je doživelo pad od 8,2%. Ipak, usled privlačnog uticaja blizine glavnog grada naselja opštine Voždovac imala su intenzivno doseljavanje izbeglih i raseljenih lica tokom poslednje decenije prošlog veka (Lukić, 2015), što je osnovni razlog prosečnog porasta svih naselja od 8,3%. Indikativan podatak je da najintenzivniji rast beleže gradska naselja Beli Potok (18%) i Pinosava (16,7%), značajno više od preostala dva naselja (Slike 1 i 2). Ujedno upravo dva navedena naselja širenjem svog urbanog područja i poljoprivrednog zemljišta najviše ugrožavaju zaštićeno područje Avale sa njene severne i severo-zapadne strane. Kumulativno broj stanovnika katastarskih opština koje pokrivaju PIO Avala tokom perioda 1971. – 2011. godine porastao je za 1731 lica, odnosno sa 18130 na 19861 (Tabela 1). Ovaj populacioni porast, povezan sa trendom najintenzivnijeg rasta dva naselja čija se izgrađena područja graniče sa prostor PIO Avale, ukazuju na postojanje potrebe uključivanja predstavljenih demografskih trendova u adekvatne politike zaštite proučavanog prostor.

Slika 3: Geografski položaj PIO Avala
Izvor: a3.geosrbija.rs

Analiza demografskih uticaja na mogućnosti turističkih valorizacija i sprečavanja prirodne devastacije svakako zahteva analizu udela starosno-polnih kontigeneta stanovništva i njihovu promenu tokom vremena. U ovom radu kao bitni pokazatelji uticaja stanovništva koristimo kontigente mladih (0-19 godina), mlađe i starije sredovečnog (20-39 odnosno 40-59 godina), starog (60 i više godine) i radno sposobnog stanovništva (15-64 godine). Poslednji starosni kontigent izdvajamo kao najvažniji jer apsolutna brojnost i procentualni udeo u ukupnom stanovništvu radno sposobnih primarno determinišu ljudske resurse i njihove mogućnosti u opsluživanju potencijalno razvijenog turističko-uslužnog sektora.

Kada je reč o polnoj strukturi teorijski se javlja pravilnost veće brojnosti muškaraca u starosnoj grupi 0-19. godina, trend izjednačavanja udela oba pola sa nešto višim udelom muškaraca u starosti 20-39. godina, neznatno veća brojnost žena u grupi 40-59. godina i značajnija nakon 60. godina starosti (Wertheimer-Baletić, 1982). Postojanje viših udela žena ili približnih istih udela oba pola u starosti 20-39. godina u većini analiziranih naselja ukazuje na skoriju imigrantsku istoriju ovih naselja, s obzirom da se imigrantski prostori upravo odlikuju većim udelom žena u toj starosti. Starosna struktura sva četiri naselja prema rezultatima Popisa 1971. godine bila je veoma povoljna, s obzirom da je udeo kontigenta mladog stanovništva u ovim naseljima iznosio između 27,6-32,2% i bio je između dva i tri puta brojniji od kontigenta starog stanovništva. U svim naseljima je kontigent mladog sredovečnog stanovništva bio najbrojniji, što ukazuje na veoma povoljne uslove za privredni

Uticaj demografskog razvitka stanovništva na razvoj predela izuzetnih odlika Avala

razvoj. Međutim, podaci drugog popisa, iz 2011.godine, ukazali su na trend značajnog starenja stanovništva i smanjenja udela mladog stanovništva. Najnepovoljniju starosnu strukturu imalo je naselje Zuce gde je udeo starih bio za trećinu veći od udela mladog stanovništva. Ujedno, najbrojniji starosni kontigent bili su stariji sredovečni, dok je u izdvojenom naselju Zuce taj kontigent bio gotovo jednak kontigentu stanovništva starijeg od 60 godina.

Ovakva struktura stanovništva značajno je nepovoljnija od prethodne i ne može u jednakom nivou pogodovati intenzivnom privrednom, a u okviru toga ni turističkom razvoju. Pogodniji pokazatelj demografskih potencijala ekonomskog razvoja jednog prostora jeste udeo kontigenta radno sposobnog stanovništva, odnosno udeo lica u starosti 15-64 godine. Apsolutni broj lica u radnom kontigentu između 1971. – 2011. godine porastao je u sva četiri naselja (tabela 2), a taj porast bio je najintenzivniji upravo u naselju Zuce i iznosio je 28%. Ipak, rast kontigenta radno sposobnih prati i rast ukupnog stanovništva tokom istog perioda. Kada se posmatrao udeo kontigenta radno sposobnih u ukupnoj populaciji dolazi se do podatka da je taj udeo porastao samo u naselju Beli Potok (za 3,2 procentna poena), dok je u preostala tri naselja došlo do smanjenja udela ovog kontigenta i do 2,5 procentnih poena. Na osnovu toga se može izneti zaključak da je udeo radnog kontigenta u većini naseljima PIO Avala opao, ali što je za privredni razvoj još nepovoljnije, u okviru njega uvećan je deo starijih sredovečnih radno sposobnog stanovništva, što dovodi do zaključka da se u budućnosti može očekivati dalje, još intenzivnije opadanje udela ovog kontigenta. Kao poseban problem javlja se i kontinuirano starenje radnog kontigenta, kada se u obzir uzme slabija produktivnost i prihvatanje savremenih turističkih pristupa. Proračuni nekih autora govore o tome da u okviru turizma na svakog direktno zaposlenog dolaze još dva indirektno zaposlena lica (Cicvarić, 1980). U okvirima plana razvoja PIO Avala predloženo je pokretanje više grana turizma, međutim ostaje otvoreno pitanje da li je lokalno stanovništvo dovoljno brojno i osposobljeno da opslužuje veći broj turista.

Tabela 3: Starosno-polni funkcionalni kontigenti stanovništva naselja PIO Avala, 1971.-2011. godine

Naselja	Pol	Popis 1971. godine					Popis 2011. godine				
		0-19	20-39	40-59	60+	15-64	0-19	20-39	40-59	60+	15-64
Beli Potok	M	492	620	309	167	1113	359	509	529	396	1281
	Ž	492	577	349	222	1122	344	514	537	433	1330
Zuce	M	205	247	198	99	556	193	277	278	239	690
	Ž	216	236	197	119	539	190	273	280	271	712
Pinosava	M	430	502	285	149	949	334	438	475	317	1120
	Ž	376	444	306	190	951	316	428	475	368	1107
Ripanaj	M	1784	1813	1183	582	3784	1163	1515	1544	1301	3851
	Ž	1652	1659	1222	734	3672	1109	1401	1601	1454	3727

Izvor: Republički zavod za statistiku, Popis stanovništva i stanova 1971. godine- knjiga 8: pol i starost; Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji- knjiga 2: stanovništvo prema polu i starosti

Prikazane demografske trendove treba staviti u kontekst strategije razvoja turizma Avale. U okviru Prostornog plana područja posebne namene PIO Avala planom turističkog razvoja predviđeno je više tipova turističke valorizacije Avale. Korišćenje prirodnih karakteristika ovog područja Prostornim planom predviđa se razvoj zdravstvenog i ruralnog turizma, kao i rekreativnog turizma. Analizirani demografski pokazatelji ukazali su na kontinuirani rast stanovništva, ali i na pojavu opadanja udela radnosposobnog stanovništva i porasta starijeg sredovečnog stanovništva u okviru njega. S tim u obziru može se zaključiti da demografske karakteristike trenutno dozvoljavaju razvoj navedenih specifičnih tipova turizma. Ipak, treba imati u vidu da nastavak savremenih trendova znači i intenzivnije opadanje radno sposobnog stanovništva u svim naseljima i njegovo dalje starenje. Sa druge strane, porast broja stanovnika na ovoj teritoriji ujedno predstavlja rizik za degradaciju životne sredine, koji bi ovakvim planskim razvojem turizma bio povećan. U skladu sa tim, Prostorni plan područja posebne namene PIO Avala predviđa zaštitu i unapređenje životne sredine kroz ekološki održivo planiranje, sprečavanje i smanjenje uticaja buke, zagađenje vode i zemljišta. Prostorni plan zajedno sa osvrtom na iskazane demografske trendove treba adekvatno implementirati kako bi se zadržao prirodni biodiverzitet što i predstavlja osnovni turistički resurs Avale.

ZAKLJUČAK

Prostor planine Avale veoma dugo uživa zaštitu svojih prirodnih i kulturnih dobara. Aktuelnom zakonskom regulativom Avala je zaštićena kao Predeo izuzetnih odlika. To na najbolji način pokazuje značaj koji ova prirodna celina ima prevashodno za građane Beograda kao najbliža planina i predvorje urbanizovanog prostora glavnog grada. Resurs očuvane prirode i kulturnih znamenitosti omogućava ovom prostoru veliki turistički potencijal, ipak usled tako veliko značaja koje ima za beogradsko stanovništvo, kao imperativ se može navesti očuvanje biodiverziteta ovog prostora i održivog turističkog, ali i populacionog razvoja Avale. Upravo stanovništvo ovog predela, nastanjeno u četiri naselja koja svojim rubnim delovima već ugrožavaju zaštićeni predeo, svojom brojnošću i demografskim strukturama postavlja mogućnosti i ograničenja u adekvatnom turističkom razvoju uz očuvanje prirodne sredine. U radu je ukazano na kontinuirani rast stanovništva tokom perioda 1971. -2011. godine, što uz neadekvatno korišćenje prirodnih resursa može voditi ka intezivnom ugružavanju prostora PIO Avale. Takođe, trendovi starosnih kontigenata stanovništva pokazuju da dolaze do sve intezivnijeg procesa starenja u ovim naseljima, kao i da udeo radno sposobnom stanovništva počinje da opada uz sve više procenite starijih grupa stanovništva u okviru njega. Zbog toga, predstavljene demografske tendencije stanovništva PIO Avala potrebno je inkorporirati u dalje planove turističkog razvoja i očuvanja biodiverziteta.

LITERATURA

- Breznik, D. (1972). *Demografske metode i modeli*. Beograd: Institut društvenih nauka.
- Cicvarić, A. (1980). *Turizam i privredni razvoj Jugoslavije*. Zagreb: Informator.
- Đurđev, B. (2006). Kretanje stanovništva Srbije prema dosadašnjim popisima stanovništva. u G. Penev (ur), *Stanovništvo i domaćinstva Srbije prema Popisu 2002. godine* (str. 31-45), Beograd: Republički zavod za statistiku.
- Lukić, V. (2015). *Dve decenije izbeglištva u Srbiji*. Beograd: Republički zavod za statistiku.
- Prostorni plan područja posebne namene predela izuzetnih odlika „Avala“ i „Kosmaj“, 2010

Uticađ demografskog razvitka stanovništva na razvoj predela izuzetnih odlika Avala

Republički zavod za statistiku (2012). *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji, Knjiga 2: Stanovništvo Republike Srbije prema polu i starosti 2011.* Beograd: Republički zavod za statistiku.

Republički zavod za statistiku (2014). *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji, Knjiga 20: Uporedni pregled broja stanovnika 1948-2011.* Beograd: Republički zavod za statistiku.

Savezni zavod za statistiku (1973). *Popis stanovništva i stanova 1971., Knjiga 8: Pol i Starost,* Beograd: Savezni zavod za statistiku

Stamenković, S. (2001). *Geografska enciklopedija naselja Srbije 1,* Beograd: Agena.

Wertheimer-Baletić, A. (1982). *Demografija- Stanovništvo i ekonomski razvitak,* Zagreb: Informator.

**CIP- Каталогизacija у публикацији
Народна библиотека Србије**

502.1:711(082)(0.034.2)

**НАУЧНО-стручни скуп са међународним учешћем
Планска и нормативна заштита простора и животне
средине (10 ; 2019 ; Београд)**

Zbornik radova mladih istraživača [Elektronski izvor] / Deseti naučno-stručni skup sa međunarodnim učešćem Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine, Beograd, maj 2019. ; organizuju Asocijacija prostornih planera Srbije [i] Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet uz podršku Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja ... [et al.] ; urednici Ljubica Duškov, Dušan Ristić. - Beograd : Asocijacija prostornih planera Srbije : Univerzitet, Geografski fakultet, 2019 (Niš : Grafika Galeb). - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) ; 12 cm

Sistemske zahteve: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovnog ekrana. - Tiraž 200. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija uz svaki rad. - Abstracts.

ISBN 978-86-6283-075-3 (APPS)

a) Просторно планирање -- Животна средина -- Зборници

COBISS.SR-ID 276124684

PLANSKA I
NORMATIVNA
ZAŠTITA
PROSTORA I
ŽIVOTNE
SREDINE

ORGANIZATORI SKUPA

Asocijacija prostornih planera Srbije

Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet

JP za upravljanje putevima, urbanističko planiranje i stanovanje Subotica